

Враховуючи викладене, медіація може бути дієвим інструментом для вирішення трудових спорів (конфліктів) – як індивідуальних, так і колективних. Хоча чинним трудовим законодавством України передбачені способи врегулювання трудових спорів, втім, це не забороняє застосовувати медіацію як альтернативу. З цією метою варто популяризувати таку процедуру серед суб'єктів трудових відносин, а для її активного та ефективного застосування передбачати можливість її застосування у трудових або колективних договорах.

Андрій КУЧУК

професор кафедри права
та методики викладання правознавства
Сумського державного педагогічного
університету ім. А.С.Макаренка,
доктор юридичних наук, професор

МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ

Уже більше двадцяти років як Україна обрала для себе вектором розвитку розбудову правової держави. Як відомо, однією з визначальних ознак правової держави є особливе становище в такій державі судових органів. Пов'язане це з тим, що саме суд є тим органом, що охороняє людські права. Окрім цього, варто також відзначити, що суд виступає арбітром, що розв'язує правовий конфлікт між учасниками суспільних відносин.

Водночас, не можна не відзначити, що аналіз статистики звернень до Європейського суду з прав людини (у розрізі статей Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, на порушення яких скаржаться заявники) доволі чітко вказує на системні порушення в діяльності судових органів в Україні, що не дозволяє ефективно реалізовувати право людини на справедливий суд.

У означеному контексті не можна не відзначити також наявність такої проблеми як тривалість судового розгляду в Україні.

Так, ще на початку 2000-х років О. Бартовщук відзначала наступне: «Аналіз предмету скарг, поданих проти України, свідчить, що переважна кількість скарг стосується надмірної (нерозумної) тривалості досудового слідства, судового розгляду чи виконання рішень національних судів та відсутності правових засобів для вирішення цієї проблеми на національному рівні» [1]. Додам, що і нині ситуація мало відрізняється від описаної О. Бартовщук.

Наголошу, що різні держави запроваджують різноманітні засоби для забезпечення права людини на справедливий розгляд справи та прийняття справедливого рішення. Зокрема, приділяється значна увага і позасудовому вирішенню юридичних конфліктів, які дозволяють «розвантажити» судову систему. Одним із таких ефективних засобів є медіація.

Як наголошує Девід Майкл Вон – Керівник Програми USAID «Нове правосуддя» – «у правовому житті сучасного суспільства звичні способи вирішення правових конфліктів не завжди є ефективними, оскільки, як правило, залишаються незадоволеними інтереси та потреби однієї, а то й обох сторін конфлікту. З іншого боку, усталена традиція звернення до державних органів з приводу кожного конфлікту призвела до перевантаження судів та адміністративних органів. Доброю альтернативою покращення доступу до правосуддя та зменшення навантаження на суди є застосування інших способів вирішення спорів, зокрема, медіації» [2, с. 10].

У цьому контексті варто вказати на український досвід запровадження медіації, коли, незважаючи на відсутність профільного закону, що визначав би процедуру медіації, надавав би правового характеру її результатам тощо, в Україні створено розгалужену мережу організацій медіаторів, реєстр медіаторів тощо.

Водночас, не можна не відзначити і того, що 16 листопада 2021 року було прийнято Закон України «Про медіацію», що можна розцінювати як перспективний крок у розвитку медіації в Україні.

Прийнятий проект Закону серед іншого передбачає такі важливі аспекти медіації:

- принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою;
- повноваження медіатора, а також сторін медіації, порядок проведення медіації, вимоги до договору про медіацію та до угоди про врегулювання конфлікту (спору) за результатами медіації;
- медіація не проводиться у конфліктах (спорах), що впливають чи можуть вплинути на права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації [3].

Прийнятий Закон про медіацію може стати основою ефективного функціонування системи медіації в Україні як способу позасудового розв'язання правового конфлікту, що зможе розвантажити судову систему, забезпечуючи доступ людини до правосуддя та підвищуючи ефективність судового розгляду справ.

1. Бартовщук О. Судовий розгляд в розумні строки: мрії чи реальність? URL https://minjust.gov.ua/m/str_6788.

2. Медіація у професійній діяльності юриста / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.]; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса: Екологія, 2019. 456 с.

3. Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України. Прийнято Закон «Про медіацію». URL : <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/216385.html>.

Дар'я ЛАВРЕНКО

викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МЕДІАЦІЇ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Вирішення суперечок у сфері адміністративної юстиції залишається актуальним і під час здійснення судово-правової реформи в Україні, що полягає, зокрема, у внесенні змін до Конституції України, прийнятті нових процесуальних кодексів та Закону України «Про судоустрій і статус суддів», що спрямовані на впорядкування відносин сторін правових конфліктів. Судова влада є одним із основних гарантів дотримання та реалізації правових положень, адже саме розв'язання правових конфліктів через рішення суду є універсальним засобом правового захисту прав і свобод як громадян, так і юридичних осіб. Проте статистика прийняття судових рішень, завантаженість судів і тривалість розгляду судових суперечок свідчать про те, що вирішення правових конфліктів, а особливо в адміністративному праві, через органи судової влади не може бути єдиним способом подолання правових суперечок. Сьогодні тема альтернативного способу врегулювання спорів все жвавіше обговорюється науковим колом юристів-правників, оскільки наслідок знаходить власне доктринальне закріплення в науковій літературі. Але, на законодавчому рівні досі немає єдиного комплексного нормативно-правового акту для регулювання такої процедури вирішення спору як медіація, що є підвидом альтернативних способів регулювання спору.

Радою Європи, як провідною міжнародною організацією, Україні було рекомендовано зробити кроки в процесі реформування законодавчої бази, зокрема йдеться про рекомендації та керівні принципи, що було викладено в наступних документах:

1. Рекомендації щодо медіації в сімейних справах Rec (98);
2. Рекомендації щодо медіації в кримінальних справах Rec (99) 19;
3. Рекомендації щодо медіації в цивільних справах Rec (2002) 10;
4. Рекомендації щодо альтернативного судового розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами (адміністративні справи) Rec (2001).

Застосування медіації в сімейних, кримінальних та цивільних справах не є чимось новим для міжнародної спільноти, адже певним чином вже наявні надбання та досвід із урегулювання таких спорів, однак питання адміністративного судочинства та альтернативного регулювання спорів у ньому залишаються досить дискусійними.